

Kolláth György: *Recenzió Gombos Lászlónak az új Alaptörvény kritikus elemzését végző írásának gondolati köreihez*

Először, s feltehetőleg utoljára vállalkozom arra, hogy – felkérésre – recenziót írok egy debreceni egyetemi hallgatónak: *Gombos Lászlónak az új Alaptörvényt kivesező dolgozata* kapcsán. Elszoktunk attól, hogy érveket sorakoztassunk fel pro és kontra egy-egy fontos vagy érdekes tény, körülmény, jelenség megítélésében. Inkább elbeszélnek egymás mellett a közbeszéd résztvevői. Ezúttal sem méltatóan vagy bírálóan értekezem egy cikkről, hiszen a tény szent, a vélemény szabad. Sorra veszem a cikkben vázolt témaköröket, és megjegyzést fűzök azokhoz. Járulékosan utalok csupán arra, hogy adott pontnál – szerintem – helyes vagy téves következtetésre jutott-e a szerző. Egészében véve: minden egyes problematikus csomópontot illető vizsgálódása lényegi és éleslátó, legfeljebb néhol a végkövetkeztetésben tér el felfogásom az övétől. Így:

1) *Van-e érvényes és/vagy hatályos alkotmányunk? 2012. január 1-én pedig hány, illetve miféle alaptörvényünk lesz?* Szerintem ma is van közjogilag érvényes és egyben hatályos alkotmányunk (a '89-ben megújított '49. évi XX. törvény), és a jövő év elején is lesz egy hatályos, immár szám nélküli Alaptörvény, de a jogalkotás szégyene, ami itt és ahogyan történt. Ugyanakkor, az Alkotmánybíróságnak, ha egyáltalán a rá vonatkozó sarkalatos törvényben a meglévőhöz hasonló alkotmány-értelmező hatáskört is (vissza)kap, meggyűlik a baja a rendezetlenséggel. A jogban az érvényesség és a hatályosság nem szinonimák. A hatályos alkotmány preambuluma ez idő szerint nem végrehajtandó norma, sem hatályt elrendező szabály, hanem rosszul sikerült ünnepélyes bevezető, államcél. Ott az „elfogadásig” szülő kitétel tehát hatályt nem töröl, nem bont. És bár nagy marhaság az új alaptörvényben a '49. évi XX-as „érvénytelenítése”, ráadásul e preambulom kötelező erőt is kap az Alaptörvényben, mégsem realitás, nem is kivitelezhető, hogy e címen lehetne a múltat végképp eltörölni, avagy a történeti alkotmány reinkarnálásával azt igencsak visszahozni. Primitív, önző és káros gordiuszi csomó ez, amit le kell majd küldeni valaki torkán, vagy szétvágnak virtuális szablyával. Nem evidencia, hogy immár ezt az AB végzi el, habár éppen a hatályos alkotmány preambuluma kapcsán mondott ki olyan, jó irányú korrekciós tételt az AB, ami nincs is a közjogban. Nem ragoznám, de szemléltetném a bajt. Történeti alkotmány és jog: több évszázaddal ezelőtt tüzes vassal a delikvens homlokára sütöttek egy T betűt. T, mint tolvaj. Ma: T, mint törvényhozó?!

2) *Régi, a '89-es egyezményes-paktumos alkotmányozás adóssága volt az ún. költségvetési-közvagyon-gazdasági alkotmányosság negligálása.* A problémát, a hiátust az alkotmányozók felismerték, de a jó megoldást nem találták meg, sőt! A jog durva eszközét vetnék be egy alapvetően mégis csak közgazdasági problémával szemben, méghozzá elvben akár 20-30 év egymást követő kormányait is gúzsba kötve, az Alkotmánybíróságot pedig 15 talányos-taláros Buddha-szoborrá merevítve. Illúzió, hogy ettől jogilag kezelhető lesz a vele nem adekvát gond, ellenben permanens válságszituáció hozhat rendkívüli jogrendet

itt és utána talán bármi másban is. Joghallgató az I. évfolyamon megtanulja: nem mindenható a szakmája. Voluntarista, pótcselekvésben utazó politikusként mindez felejtető? Típusűnet: a törvényalkotó a problémát akarta-tudta kodifikálni, nem pedig annak valós, ágazatközileg szintetizált megoldását.

3) *Egyetértek azzal, hogy a publikum talán máig nem ismerte fel: mennyire tönkre teszi a demokratikus, decentralizált önkormányzatiságot az Alaptörvény.* Magamtól idézek egy bekezdést erre nézve: Eddig az AB az önkormányzati jogok természetét a népfelség elvéből vezette le: „a helyi önkormányzás alapjoga a népszuverenitásból fakadó jogosultság”. Ez nem csak alapjogi szisztéma, de kollektív jogi bázis is volt: avantgárd kiinduló ponttal természetjogi filozófiát követett. A választópolgárok közösségét megillető önkormányzás joga nem a hatalom adománya, hanem eleve létező népi jog és szabadság. Így azt a parlament el sem veheti, meg sem nyirbálhatja tetszése szerint. /Megtörtént!/ Tétélesen felsorolt önkormányzati alapjogok - 8 elem – nyert anno alkotmányos megerősítést, kapott egyfajta kiemelt védelmet. Radikálisan, gyökeresen, a népszuverenitást megsértve, csonkítva keletkeztek új szabályok. 31. cikk: „(1) Magyarországon a helyi közügyek intézése és a közhatalom gyakorlása **érdekében** önkormányzatok működnek. (2) A helyi önkormányzatokra vonatkozó szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.” Műhiba itt az „érdekében”, azt sugallja, hogy csupán célhoz kötött, ab ovo behatárolt önkormányzatiság lehet ezután. A 32. cikkben rangrejtve, jól-rosszul, immár nem alapjogként visszaköszönnék a korábbi jogosultságok. Ámde kiegészülnek az ellenőrzésből felügyeletté szigorodott központi állami szerep dörgegelmeivel. Ez más világkép, visszalépés, kilúgozódása mindannak, amit decentralizációnak hívunk.

4) *Az alapjogok rendszerét is – elveiben és egyes főbb konkrét megoldásában – gyökeresen átalakította az Alaptörvény.* Monográfiák sorát lehetne írni a változtatások bornírt, paternalista, itt-ott feudális ízű megközelítéseiről. Ehelyütt 3 megjegyzést teszek: a) A hamis kinyilatkoztatásokkal ellentétben sem szellemében, sem gyönyörű preambulumban, sem pedig főbb, modern, igényes, polgár-központú tartalmában nem sikerült átültetni az Unió Alapjogi Chartáját. Politikusi kiszólás volt: milyen karta, a franc akarta?! b) A feudalizmus meghaladása óta nem pandantja a polgár alkotmányos emberi, illetve alapjoga a kötelezettsége teljesítésének. Az árukapcsolás végzetes, az egyén alárendelése a közhatalomnak, ami jogállamban épp fordítva történnék. c) Ami az államnak immár csupán törekvés, az a polgárnak alig(ha) alanyi jog. Az állam „ócsítása” nagyon sokba fog kerülni előbb a jogkereső félnek, majd mindannyiunknak. Ha egy (nem egy, elvben mindegyik!) alapjog tényleg sérthetetlen és elidegeníthetetlen, akkor azzal az állam így nem bánhatna (el). Ám, ha mégis megteszi, akkor nem resztlí méretű a baj, hanem generális, függetlenül attól, hogy az Alaptörvény kétkezi betanított munkásai mit is akartak és szeretnének valójába. Egy alkotmány alkotást feltételez. Alapörvény lerakhatja a demokrá-túra alapjait. Ez a baj.